

Парубчак І.О.

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Семенів Б.С.

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Василишин Н.О.

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

ІННОВАЦІЙНІ ПРИНЦИПИ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКИХ ПІДХОДІВ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ВПЛИВІ НА ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ПІД ЧАС ОСВІТНІХ РЕФОРМ В УКРАЇНІ

Приблизно з другої половини ХХ ст. у фізичному та моральному розвитку молоді існують проблеми, а саме погіршення здоров'я, захворюваність, незадовільний фізичний розвиток, поширення куріння, алкоголю, наркотиків, збільшення кількості психічно хворих молодих людей, груп молоді з девіантною поведінкою. Значна частина студентів веде нездоровий спосіб життя, причиною чому є недостатність фізичних навантажень, перебування в закритому приміщенні, у тому числі у комп'ютера, відсутність контактів із живою природою, нездорове харчування, відсутність соціально цінної діяльності, сенсу життя.

Слід зазначити основні групи причин нездорового стану студентської молоді – це низький рівень життя більшості населення та нездорова морально-психологічна атмосфера в суспільстві. Серед педагогічних причин слід назвати перевантаження навчальних планів закладів вищої освіти, недостатність занять із фізкультури та позаурочних оздоровчих та спортивних занять. У містах часто немає умов для проведення уроків фізкультури на повітрі, все сказане робить проблему фізичного виховання складною та комплексною. Проте освітні установи всіх рівнів, а також установи додаткової освіти, громадські, спортивні організації, підприємства, органи державного та місцевого управління проводять роботу з фізичного виховання на ініціативному рівні. Фізичне виховання має стати процесом організації оздоровчої та пізнавальної діяльності, спрямованої на розвиток фізичних сил і здоров'я, вироблення гігієнічних навичок та здорового способу життя. Здоровий та гармонійний розвиток особистості залежить від мистецтва дихання, руху, харчування та від свідомості молодшої людини. Фізична культура сучасної молоді є однією із цінностей суспільства, комплексом уявлень про ідеал, гармонійно розвинену молоду людину, знання про єдність тіла і духу та систему діяльності охорони здоров'я, розвитку духовних та фізичних сил. Для вдосконалення фізичного виховання молоді в сучасній Україні важливо використовувати весь спектр культури та знань у цій галузі, а саме наукові теорії, народні традиції та культуру, філософсько-соціологічні вчення і системи

вдосконалення управлінських підходів у реалізації державної гуманітарної політики. До фізичного виховання в закладах освіти відносяться забезпечення правильного фізичного розвитку, зміцнення здоров'я, підвищення працездатності та виховання сталого інтересу та потреби в систематичних заняттях фізичними вправами, спортом. Важливим є формування поглядів та моральні якості, що ведуть до розуміння значення фізкультури та пробуджують прагнення до здорового способу життя і формування знань у студентської молоді в галузі громадського здоров'я, гігієни, спорту.

Ключові слова: фізичне виховання, студентська молодь, управлінські підходи, освітні реформи, інноваційні принципи, реалізація, педагогічний вплив.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Фізичне виховання попереджає профілактику шкідливих звичок та поведінки, які мають руйнівний вплив на фізично-фізіологічне здоров'я та мають серйозні морально-психологічні та соціальні наслідки для молоді. Завдання суспільства щодо формування здорового способу життя у молоді – це прищеплення різко негативного ставлення до такої поведінки та способу життя, його категоричного неприйняття та водночас утвердження у свідомості молоді соціально схвалюваних цінностей та поведінки, що не шкодить здоров'ю.

Заклади вищої освіти можуть проводити таку роботу, але за допомогою спеціалістів та за наявності відповідної системи та підготовки. Завдання полягає в тому, щоб сформувати здатність до самоконтролю, сприяти інтеріоризації соціально схвалюваних цінностей та індивідуально прийнятних норм поведінки. Основою формування здорового способу життя повинні бути глибокі світоглядні, культурологічні ідеї про сенс людського життя, ідеали, мораль. Воно має бути побудоване на утвердженні ідеалу та норм здорового, гармонійного та щасливого життя кожної молодої людини. Звичайно, у цьому заклади вищої освіти мають тісно співпрацювати з громадськими організаціями та державними установами.

Аналіз останніх досліджень, в яких започатковано розв'язання проблеми та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття. Аналіз наукової літератури, навчальних програм, результатів експерименталь-

них досліджень, соціологічних опитувань дозволив сформулювати низку важливих положень, на яких базується концепція формування фізичної культури молоді [6]. У широкій пресі та у спеціальній літературі повідомляється про найпоширеніші хвороби молоді – це хронічні хвороби шлунку та органів дихання, зору, порушення постави. Засоби фізичного виховання, що історично утвердилися, включають гімнастику, ігри, туризм, спорт, до них відносяться також режим праці та відпочинку, харчування, одяг, санітарні норми у влаштуванні приміщень. Основними методами фізичного виховання є фізичні вправи, тренування разом із переконанням, інструкціями, позитивним прикладом дорослих. За допомогою останніх у молоді формуються знання, потреби, особисті якості, що сприяють їхньому правильному фізичному та загальному розвитку.

Особливої уваги у проблемі формування здорового способу життя потребує система виховної та просвітницької роботи з метою формування поведінки, що відповідає нормам суспільства. Проблема виховання студентської молоді є комплексною та складною в силу низки соціокультурних та педагогічних факторів, загальної лібералізації життя. Без морального і громадянського виховання нездорові звички та поведінка ведуть до порушення моральних норм, до девіантної поведінки, а далі й до правопорушень, необхідна єдність всіх напрямів виховання, комплексний підхід до організації виховної роботи в системі освіти та у суспільстві. Разом із тим аналіз проблем у вихованні, огляд головних соціальних цінностей, що становлять основу змісту виховання, дозволяє усвідомити

педагогам та всім членам суспільства актуальність виховних завдань.

Метою даної статті є обґрунтування інноваційних принципів щодо реалізації управлінських підходів у педагогічному впливі на фізичне виховання студентської молоді.

Виклад основного матеріалу. Питання повноцінного фізичного розвитку поколінь, що ростуть, є проблемою існування людини, збереження її як виду, невідомо в античній Греції та культурах інших народів фізичне виховання стояло поруч із розумовим, моральним і естетичним. Сучасні психолого-педагогічні та медико-біологічні дослідження переконливо доводять єдність фізичного, розумового та емоційного розвитку людини. Медики, психологи та соціологи розрізняють, крім фізичного та фізіологічного здоров'я, психічне, моральне, духовне. Здоров'я – це не відсутність хвороби, а здатність активно жити, стан добробуту, який переважно досягається здоровим способом життя.

Будучи важливим видом загальної культури та професійної підготовки молоді протягом усього періоду навчання, фізична культура входить обов'язковим розділом до гуманітарної компоненти освіти, значимість якої проявляється через гармонізацію духовних та фізичних сил, формування таких загальнолюдських цінностей, як здоров'я, фізичне та психічне благополуччя, фізична досконалість [4]. У XXI столітті відбуваються радикальні зміни в житті нашого суспільства, які спричинили великі зміни у світогляді та ідеології, в культурі та освіті. Нове мислення висуває на перший план загальнолюдські цінності, на чільне місце поставлено завдання підготовки справжніх фахівців, справжніх професіоналів і ділових людей, здатних реалізувати себе в умовах жорсткої конкуренції.

Зміна цільової спрямованості фізичного виховання зводиться до формування фізичної культури особистості, до особистості молоді людини, до її інтересів та потреб у сфері фізичного та духовного вдосконалення. Стосовно фізичної культури процес фізичного виховання визначається видовим поняттям «виховання» і характеризується всіма озна-

ками будь-якого педагогічного процесу. Відмінні риси – це спрямованість фізичного виховання на формування рухових навичок та розвитку фізичних якостей людини, сукупність яких визначає його фізичну працездатність.

Багаторічний педагогічний досвід, експериментальні дані, соціологічні дослідження вказують, що подібною констатацією зміст фізичного виховання не обмежується, але, мабуть, варто погодитися, що саме руховий компонент найбільше характеризує його специфіку. Водночас педагогічна практика показує, що й фізичне виховання «замкнено» на руховій діяльності та цілеспрямовано впливає на духовний розвиток і чуттєву сферу молоді людини, воно разом із позитивними моральними якостями може формувати асоціальну поведінку і егоїстичні устремління особистості.

Переважаюча більшість тілесного компонента у змісті фізичного виховання на шкоду соціокультурному призводить до деформації цінностей фізичної культури, внаслідок чого фізичне виховання втрачає риси гуманістичної спрямованості педагогічного процесу, його загальнокультурної та моральної змістовності. Традиційний підхід до фізичного виховання насправді лише декларує дитинство в розвитку духовної та фізичної сфери молоді людини, тим самим суттєво збіднюючи її можливості, що зрештою призводить до розриву освіти та культури [2]. Сьогодні процес фізичного виховання втрачає культурний, моральний і водночас предметно-змістовний зміст. Емоційно цілісне ставлення до фізкультурної діяльності не формується спонтанно і не успадковується, його набуває особистість у процесі самої діяльності, та воно ефективно розвивається з освоєнням знань і творчого досвіду, із проявом ініціативи та активності в справжньому педагогічному процесі.

Невідповідність змісту фізичного виховання новому громадському мисленню можна усунути, пройшовши шлях до формування фізичної культури особистості. Ніхто не заперечує користі розвитку фізичних якостей, але

при цьому не можна забувати загальносвітоглядні та загальнокультурні цінності фізичної культури. Аналіз ситуації, що склалася у процесі фізичного виховання, висуває на перший план протиріччя між інтелектуалізацією, гуманізацією та гуманітаризацією освіти та низьким загальнокультурним, естетичним та освітнім рівнем фізичного виховання, яке покликане формувати фізичну культуру молоді особистості. Ключовими позиціями трансформації фізичного виховання мають стати демократизація та гуманізація його основних положень, розвиток соціокультурних, регіональних та національних аспектів, посилення освітньої спрямованості та творче освоєння цінностей фізичної культури.

Реалізація цих напрямів має базуватися на усуненні докорінних причин, що породжують деформоване ставлення до загальнолюдських цінностей фізичної культури. Для цього необхідно подолати педагогічний авторитаризм у системі фізичного виховання, відродити демократичні традиції та ідеали фізкультурного руху та усунути зростаюче відчуження системи фізичного виховання від суспільного життя, розвитку особистості та культури. Важливим також є звільнити систему фізичного виховання від тотальної уніфікації та стандартизації, використовувати варіативність навчального процесу, творчість та ініціативу вихователя та вихованця.

Фізична культура розглядається як один із важливих видів загальної культури молоді, а її основні компоненти – неспеціальна фізкультурна освіта, спортивна, рекреаційна та реабілітаційна діяльність – задовольняють потреби у фізкультурній діяльності практично кожної молоді особистості. Усі види фізичної культури окремо доповнюють одне одного і перебувають у тісному взаємозв'язку [7]. Для ефективної реалізації неспеціальної фізкультурної освіти необхідно використовувати вже накопичений потенціал фізкультурних, педагогічних, фізіологічних, психологічних та інших знань, широко використовуючи інформаційно-освітні компоненти та різні види пропаганди.

Водночас найбільшого позитивного результату у фізкультурній освіті молоді можна досягти в разі створення педагогічної системи формування в молодих людей потреб у фізичній культурі з потужною системою оздоровчих технологій, що забезпечує усвідомлений здоровий образ та спортивний стиль життєдіяльності кожної молоді людини. Інформаційно-освітнє забезпечення фізкультурної освіти має координувати та спрямовувати роботу всіх засобів інформаційного та пропагандистського впливу на молоду особу. Спортивне тренування, як вказують фахівці та багаторічний практичний досвід роботи з фізкультурного виховання, – поки що єдина науково обґрунтована концепція управління розвитком фізичних якостей людини.

Витривалість, сила, швидкість, високий рівень функціональної підготовленості організму, його працездатності можуть бути набуті лише шляхом використання ефекту цілеспрямованого організаційного процесу адаптації організму молоді до фізичних навантажень певного змісту, обсягу та інтенсивності [5]. Спортивна діяльність студентів закладів освіти має стати основою відродження та розвитку масового спорту, що може не тільки радикально змінити ставлення до фізкультурної активності, а й загалом прищепити спортивний стиль повсякденної життєдіяльності.

Найбільшою популярністю в молоді користується фізична рекреація, яка уособлює процес використання фізичних вправ, ігор, видів спорту у спрощених формах, природних сил природи з метою активного відпочинку, розваги, переключення на інші види діяльності, відволікання від процесів, що викликають фізичну, інтелектуальну, психічну втому, отримання задоволення від фізкультурної діяльності. Фізична рекреація задовольняє групові та індивідуальні потреби молоді в нерегламентованій, відносно вільній формі рухової активності, адекватної їх суб'єктивним можливостям, сприяючи при цьому нормальному функціонуванню організму шляхом створення оптимального фізичного стану.

В основі реабілітаційної діяльності лежить систематичне, строго дозоване тренування, яке, крім місцевого впливу на окремі органи та системи, впливає на весь організм у цілому, у зв'язку із чим підвищується загальна стійкість організму людини до несприятливих факторів [1]. Найкращих результатів у розвитку рухової активності молоді у вибраному вигляді фізичної культури можна досягти за максимального обліку їхніх індивідуальних рухових характеристик, соціально-психологічних факторів, відповідних здібностей організму. Це створює передумови для самовизначення, саморозвитку та самореалізації молодих людей у різних видах фізкультурної діяльності.

Гуманізація процесу фізичного виховання орієнтує педагогічну систему на обов'язковий інтерес до індивідуальності молодої людини, розвиток її самостійності, залучення до здорового та спортивного стилю життя на користь особистості. Лібералізація процесу виховання з метою співробітництва – надання кожній молодій людині можливості освоювати, розвивати та примножувати цінності різних видів фізичної культури шляхом використання ефективних засобів, методів та форм особистісного фізкультурного самовиховання та самовдосконалення. Гармонізація змісту фізкультурного виховання забезпечує пропорційне представлення в ньому способів духовного, фізичного розвитку молодої людини, а також можливості для використання цінностей фізичної культури як передумови для гармонійного формування її як особистості.

Безперервним є вдосконалення змісту фізкультурного виховання на основі валеологічних цінностей фізичної культури, що побудовано на застосуванні оригінальних технологій навчання та виховання і що зумовлює розвиток самостійності, усвідомленої ініціативи молодих людей у підвищенні рівня потреби в особистісній фізичній культурі. Інтелектуалізацію процесу формування фізичної культури молоді

можна реально здійснити за принципом вільного вибору індивідуально прийнятних видів фізичної культури, їх засобів, методів та форм фізкультурної діяльності з урахуванням мотивів, потреб, цілей кожної конкретної особи [3]. Реалізація цього принципу можлива за умови створення більшої кількості альтернативних програм формування фізичної культури молоді, які враховують регіональні умови, традиції, професійну спрямованість закладу та інші значні відмінності.

Принцип оптимізації визначає необхідність розумної достатності фізичних навантажень в організації педагогічних впливів, суворо збалансованих з індивідуальними здібностями, мотивацією та рівнем спортивних домагань молоді. Він передбачає вимогу щодо дотримання етико-гуманістичних положень щодо індивідуальних фізичних навантажень, можливість використання спортивних чи оздоровчих технологій відповідно до цілей, поставлених самими молодими людьми, з урахуванням потреб та мотивів, що призвели їх до усвідомлених занять фізичною культурою.

Сьогодні дедалі чіткіше формується тенденція використання філософсько-культурологічного підходу під час розгляду феномена фізичної культури та механізму формування кожної особистості [5]. Цінності рухового характеру поєднують найкращі зразки моторної діяльності, що досягаються у процесі фізичного виховання та спортивного тренування, особисті досягнення у фізичній підготовленості молодої людини, її реальний фізичний потенціал. Вони відображають престижність фізичної культури серед інших соціальних явищ, її популярність серед молоді, а головне – бажання та готовність до постійного розвитку потенціалу особистісної фізичної культури.

Висновки. Основним принципом фізкультурного виховання є єдність світоглядного, інтелектуального та тілесного компонентів у формуванні фізичної культури особистості, що зумовлює освітню спрямованість виховного процесу. Реалізація цього принципу

виховання передбачає вирішення завдань активного навчання, прояв ініціативи, творчого мислення та відповідного рівня інтелектуальних здібностей в організації власної фізкультурної діяльності. Перспективним в освоєнні цінностей фізичного виховання може стати активний вплив інформаційно-освітнього забезпечення формування ментальних орієнтацій громадськості на здоров'я сучасної молоді шляхом пропаганди здорового образу та спортивного стилю життя, ідей охорони природи людини, створення спортивного іміджу ділової людини, своєрідної моди здоров'я, сили, витривалості молоді людини.

Особливе значення для підготовки життєздатної та соціально активної молоді людини має освоєння нею мобілізаційних цінностей фізичної культури. До них від-

носяться здатність до раціональної організації свого бюджету часу, що виховується фізкультурною діяльністю, внутрішня дисципліна, зібраність, швидкість оцінки ситуації та прийняття рішення, наполегливість у досягненні поставленої мети. Формування нової системи уявлень про цінності фізичної культури пов'язується з подальшою гуманізацією та демократизацією відповідної освіти, зверненням до особистості, до її морального самовизначення та індивідуальної дії. Більше того, знання та переконання молодих людей представлені як система нових поглядів та цінностей, як форма суспільної свідомості. Тільки таким шляхом можна справді підняти авторитет та престиж занять різними видами фізичної культури, досягти справжньої масовості фізкультурно-спортивного руху.

Список літератури:

1. Дутчак М.В. Моніторинг в системі державного управління спортом для всіх в Україні. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту*. Харків : ХДАДМ, 2008. № 9. С. 34–43.
2. Леонов Я.В., Приходько И.И., Путятіна Г.Н. Внутренний ресурс развития сферы физической культуры и спорта. *Теория и практика физической культуры*. № 3. 2013. С. 59–66.
3. Лукашук В. Консолідуєча функція спорту у сучасному суспільстві. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2009. № 844. С. 235–240.
4. Парубчак І. Соціальна значимість молодіжних громадських організацій та об'єднань як суб'єктів реалізації державної молодіжної політики. *Ефективність державного управління: зб. наук. праць*. Львів. регіон. Ін-т держ. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; за заг. ред. В.С. Загорського. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2012. Вип. № 30. С. 212–219.
5. Cordero-MacIntyre Z. Obesity a worldwide problem. *International Council for Physical Activity and Fitness Research Symposium*. Wrocław, 2006. P. 61.
6. Janssen I. Physical activity, fitness, and cardiac, vascular, and pulmonary morbidities. *Physical Activity and Health*. Wrocław. 2007. P. 161–172.
7. Wytyczne UE dotyczące aktywności fizycznej. Zalecane działania polityczne wspierające aktywność fizyczną wpływającą pozytywnie na zdrowie. *Czwarty projekt skonsolidowany, zatwierdzony przez Grupę Roboczą UE „Sport i Zdrowie”*, Bruksela, 2008. P. 41–42.

Parubchak I.O., Semeniv B.S., Vasylyshyn N.O. INNOVATIVE PRINCIPLES FOR THE IMPLEMENTATION OF MANAGEMENT APPROACHES IN THE PEDAGOGICAL IMPACT ON THE PHYSICAL EDUCATION OF STUDENT YOUTH DURING EDUCATIONAL REFORMS IN UKRAINE

Around the second half of the XX century, there are problems in the physical and moral development of young people, namely deteriorating health, morbidity, poor physical development, the spread of smoking, alcohol, drugs, increasing the number of mentally ill young people, youth groups with deviant behavior. A significant part of students lead an unhealthy lifestyle, the reason for which is lack of exercise, being indoors, including at the computer, lack of contact with wildlife, unhealthy food, lack of socially valuable activities, the meaning of life.

It should be noted the main groups of causes of unhealthy condition of student youth, it is the low standard of living of the majority of the population and unhealthy moral and psychological atmosphere in society. Among the pedagogical reasons should be mentioned the overload of the curricula of higher education institutions, the lack of physical education classes and extracurricular health and sports activities. In cities, there are often no conditions for conducting physical education classes in the air; all this makes the problem of physical education complex and complex. However, educational institutions of all levels, as well as institutions of additional education, public, sports organizations, enterprises, state and local government bodies carry out work on physical education at the initiative level.

Physical education should be a process of organizing health and cognitive activities aimed at the development of physical strength and health, the development of hygienic skills and a healthy lifestyle. Healthy and harmonious development of personality depends on the art of breathing, movement, nutrition and all together on the consciousness of a young person. Physical culture of modern youth is one of the values of society, a set of ideas about the ideal, harmoniously developed young people, knowledge of the unity of body and mind and the system of health care, development of spiritual and physical strength.

To improve the physical education of young people in modern Ukraine, it is important to use the full range of culture and knowledge in this area, namely scientific theories, folk traditions and culture, philosophical and sociological teachings and systems of improving management approaches in the implementation of state humanitarian policy. Physical education in educational institutions includes ensuring proper physical development, strengthening health, improving efficiency and education of sustainable interest and the need for regular exercise, sports. It is important to form views and moral qualities that lead to an understanding of the importance of physical education and awaken the desire for a healthy lifestyle and the formation of knowledge among student youth in the field of public health, hygiene, sports.

Key words: *physical education, student youth, managerial approaches, educational reforms, innovative principles, realization, pedagogical influence.*